

Jan Van den Berghe

**POLSPOEL
& DEESMÉT**

BORGERHOFF
& LAMBERIGTS

INHOUD

GUI EN YVES' AANLOOP TOT DE JOURNALISTIEK	7
WEG MET DE VERZUILING! MAAR IS HET ALTERNATIEF ZOVEEL BETER?	19
DE REVOLUTIE IN HET MEDIALANDSCHAP	49
DE RELATIE TUSSEN DE JOURNALISTIEK EN DE POLITIEK	67
DE STAAT VAN DE POLITIEK	93
POLITICI EN PRIVACY	113
DE TOEKOMST LIGT IN SLOW JOURNALISM	127
DE VIERDE MACHT	159
BYE BYE POLSPOEL & DESMET	171
VTM EN DE ZAAK BUYLE	183
DE KONING IS DOOD, LEVE DE STAATSHERVORMING	191
DE TOEKOMST VAN BELGIË	205
POLSPOEL & DESMET EINDIGEN MET LIJSTJES	219

**GUI EN YVES,
AANLOOP TOT DE
JOURNALISTIEK**

“Op mijn tiende deed ik al regeringen vallen.”

Waarin verteld wordt hoe de liefde voor taal kan ontstaan, vrije radio en waanzinnige wedstrijden de toekomst bepalen, mei '68 indruk maakt, De Morgen in het vizier komt en journalistiek een jongensdroom is...

Yves, hoe ben jij in de journalistiek terechtgekomen?

DESMET: Ik heb communicatiewetenschappen gedaan. Maar mijn liefde voor taal is begonnen tijdens mijn lagere schooltijd. Ik ben opgegroeid in een bibliotheek. Omdat mijn ouders pendelaars waren, vertrokken zij vrij vroeg met de trein en kwamen ze wat later terug dan de meeste ouders. Mijn vader werkte in Antwerpen bij General Motors aan de lopende band, mijn moeder in Brussel in een fabriekje waar ze geneesmiddelen voor dieren maakten. Ik was de enige die in de avondstudie moest blijven tot pakweg zes, half zeven. In de school was een afdeling van de stedelijke bibliotheek van Mechelen en een van de leerkrachten opende 's avonds dat filiaal als bijverdienste bij zijn karig onderwijzersloon. In plaats van op de kleine Desmet te passen, zette hij mij gewoon in de bibliotheek. Daar heb ik van mijn zes tot mijn twaalf iedere schooldag tussen vier en half zeven tussen de boeken gezeten. En gelezen! Niet alleen de jeugdboeken, maar ook Gerard Walschap en Jef Geeraerts. *Gangreen* heb ik gelezen toen ik twaalf was. Plus zowat alles wat er in de bibliotheek voorhanden was. Mijn liefde voor taal heeft zich geculmineerd in het atheneum. We schrijven halfweg de jaren 70. Ik was te jong om mei '68 actief te hebben meegemaakt. Ik herinneren me wel nog de overvalwagens en

waterkanonnen die richting Leuven trokken, en dat ik er als negenjarige al met een gevoel van jaloezie stond naar te kijken. In het athe-neum - ik volgde Latijn-Wetenschappen - had ik via het schoolkrantje, *De Nieuwe Scholetariër*, de klassieke conflicten met de prefect rond censuur: wat mag wel, wat mag niet, hoe kritisch mag je zijn tegenover je eigen school? In die periode stond Amerika op zijn kop door het politieke afluisterschandaal van Watergate en de onthullingen door Bob Woodward en Carl Bernstein in *The Washington Post*. Met als gevolg het aftreden van president Nixon. We volgden dat ademloos. Ik denk niet dat het ooit nog zo mooi geïllustreerd is hoe de pers de vierde macht kan zijn: de controle over en waakhond van de democratie. Op dat moment ben ik beginnen kijken welke studies daar naartoe zouden kunnen leiden. De VUB begon toen als eerste universiteit met een volledige licentie communicatiewetenschappen. Dus ik daar naartoe om me volledig te laten volgieten met academische kennis die ik nooit meer gebruikt heb. De opleiding stond in de kinderschoenen en stelde niets voor. Ik heb daar gelukkig een aantal interessante vakken gehad, zoals de 'Politieke Geschiedenis van België' van Els Witte. Eigenlijk waren alle vakken die geen communicatiewetenschappen waren best interessant. De rest veel minder.

Toen ik in 1981 afgestudeerd was, ben ik zoals heel mijn generatie in de werkloosheid terechtgekomen. Het was de tijd van de tewerkgestelde werklozen, BTK'ers, de mini-jobs avant la lettre. Het was ook de tijd dat je iedere dag nog een stempel moest halen. Op de weg naar het stempellokaal was er een vrije radio, *Radio Reflex*. In die memorabele, romantische, avontuurlijke periode gingen de wagentjes van de RTT op zoek naar illegale zenders en werd de Rijkswacht ingezet om de antennes in beslag te nemen. Dan moest de zender een paar uur uit de ether. Bij *Radio Reflex* ontmoette ik een aantal collega-werklozen zoals de heer Pat Donnez, nu een gevierd radiomaker, Mark Uytterhoeven, die later via de sportredactie van de openbare omroep bij Woestijnvis

zou terechtkomen, en Luc Verschuere, nu een boegbeeld van Radio 2. Onze chef-technicus was Peter Van Dam, vandaag CEO van twee of drie televisiestations in Abu Dhabi, onze voorzitter Dirk Van de Put, nu CEO van McCain met vijftienduizend man onder hem. Dat waren de werklozen die daar zaten. Over die vrije radio zou een boek op zich gemaakt kunnen worden. Wij deden lokale talkshows en berichtgeving. Ik zat op de nieuwsdienst als vrijwilliger, totaal onbezoldigd. Dan ben ik gaan freelancen. Aanvankelijk voor lokale blaadjes, later voor *De Morgen*. Ik schreef over faits divers, maar occasioneel ook over de gemeenteraad van Mechelen. Bij de Antwerpse *De Morgen* mocht ik af en toe inspringen en tijdens de vakantie ook al eens een langere periode werken. Op een bepaald moment werd het uitmelken van mijn vrijwilligersschap zo erg dat zelfs Paul Goossens vond: "Dat kan niet meer." Begin oktober 1985 bood hij me een contract aan. Net een maand voor *De Morgen* failliet ging. Ik heb mijn eerste loon dus nooit gekregen. Ik was weer werkloos.

Dan ben je overgestapt naar *Humo*?

DESMET: Neen. Ik ben bij *De Morgen* gebleven. In het begin maakte ik algemene stukken, tot ik in 1987 naar de politieke redactie in Brussel verhuisd ben. Ik heb altijd veel interesse voor politiek gehad. Ik behoor tot een heel geëngageerde generatie. Aan alle grote betogingen deden we mee: de raketten, de jongerenmarsen voor werk. De vraag aan de VUB was niet: ben je links, maar: hoe links? Als je zei dat je toch iets voelde voor de sociaaldemocratie, was je bijna een cryptofascist. Je moest minstens bij de MLB (Marxistisch-Leninistische Beweging, nvda) zitten! Het was een heel leuk tijdsgewricht met een heel politiek actieve generatie.

Bij *De Morgen* heb ik de periode van het faillissement meegemaakt, met alle oud-strijdersverhalen, benefietavonden en wat al niet. We hebben

dat uitgezongen tot 1989. Toen nam Christian Van Thillo de krant over. Maar het bleef vechten tegen de bierkaai voor een blad waarin te weinig werd geïnvesteerd. Een maand na mijn interview met de voormalige hofmaarschalk Herman Liebaers, die over onze huidige koning de legendarische uitspraak "Hij kan het niet" deed, kwam er een aanbod van Guy Mortier waarop ik ben ingegaan. Ik heb drie jaar voor *Humo* gewerkt. Ondertussen was Paul Goossens weg bij *De Morgen*...

Die nam het je kwalijk dat je was overgestapt naar *Humo*.

DESMET: Hij was daar niet blij mee. Hij beweert dat het heeft meegepeeld bij zijn beslissing om even na mij te vertrekken.

Je zou tegen hem gezegd hebben: "Ik werk liever voor Van Thillo dan voor de sp.a."

DESMET: (*stilte*) Dat kan, ja... Dat zal dan in een discussie geweest zijn in de periode '89-'91.

Goossens vond: "Ik heb die mensen opgeleid, een kans gegeven, en op het moment dat we er stonden zijn er veel weg gegaan."

DESMET: Ja. Dat is de *story* van *De Morgen*. Ik denk dat de meeste dagbladen en heel veel radio en televisie vandaag gemaakt worden door ex-medewerkers van *De Morgen*. Het was in zekere zin de enige niet gesubsidieerde journalistenschool van Vlaanderen. Ook de enige krant die een poging ondernam om uit het totaal verzuilde medialandschap te ontsnappen. Je moet Paul geven wat Paul toekomt. Hij is de man die *De Morgen* uit de verstrengeling met de sp.a heeft gehaald. Die drie jaar bij *Humo* was heel leuke periode, maar toen stond Van Thillo daar

weer. Deze keer met het aanbod om de hoofdredactie van *De Morgen* over te nemen. We hebben toen de glorieperiode van de krant meegeemaakt. Met een verdubbeling van de oplage in zes jaar tijd! Wij waren de eerste paarse stem, de stem van een nieuwe generatie. Paars is voor mij altijd een generatieproject geweest. Veel meer dan een politiek-ideologisch project. De veertigers die het overnamen in de Wetstraat. Het was de generatie van Tobback en Dehaene die moest wijken voor de generatie Verhofstadt en Steve Stevaert, en wij zaten mee in die generatieflow.

Gui, jij bent van opleiding burgerlijk ingenieur/architect. Wij hebben, toen we allebei jong waren, samen op de sportredactie van de radio gewerkt. Ik meen me te herinneren dat je toen getrouwd was met de dochter van Albert De Smaele, de uitgever van *De Standaard*. Je bedje stond gespreid om daar in de journalistiek een grote carrière te maken, maar daar heb je voor gepast.

POLSPOEL: Ja, ik heb altijd gezegd dat ik me daar niet wilde aan linken. Ik wou journalist worden, dat stond vast. Hoewel ik een heel andere kant opgegaan ben, maar dat is een ander verhaal. Ik was van toen ik tien, twaalf jaar was niet zozeer met knickers maar met verslaggeving bezig, ook politiek. Spelletjes waarin ik regeringen samenstelde en deed vallen, dat soort dingen. Daarnaast was ik, en dat klinkt misschien pedant, een heel goede leerling. Ik haalde tot 95 procent in de humaniora en was goed in alles. Toen ik op mijn zeventiende het middelbaar onderwijs achter de rug had, moest ik kiezen, maar ik wist begot niet wat. Wel ja, ik wou journalistiek doen. Maar er was geen opleiding. Bovendien was ik de eerste universitair in de familie en die verwachtte dat ik iets zou kiezen met prestige. En journalist... Wat moest je doen om dat te worden?

Het psycho-medisch-sociaal centrum vond dat iemand met mijn capaciteiten voor het moeilijkste moest gaan: ingenieur. Ik moet eerlijk zeggen dat ik, behalve dat het iets met technologie te maken had, niet wist wat het was. In 1964 ben ik als Brusselaar aan de universiteit in Leuven begonnen om de heel eenvoudige reden dat er in Brussel nog geen toegepaste wetenschappen bestonden. De VUB is in fasen ingericht. Om de paar jaar kwam er een nieuwe richting bij en als ik me het goed herinner waren de toegepaste wetenschappen de allerlaatste faculteit. In Leuven merkte ik al heel snel dat de studies wel gingen, maar dat het toch mijn draai niet was. Ik heb dan de richting architectuur gekozen, want daar had je psychologie, sociologie. Er zat een artistieke kant aan. Dat was eigenlijk al een vlucht weg. En toen heeft Piet Theys mijn pad gekruist. Piet, de voorganger van Jan Wauters op de sportredactie van de BRT, was een heel creatieve man. Op zondagmiddag gaf hij commentaar bij de belangrijkste match van het weekend en hij speelde met het idee om via de telefoon ook verslagen van andere wedstrijden te brengen. Om daarvoor mensen te vinden had hij een soort talentenjacht georganiseerd: *De amateurreporter 1967*. Je moest allerlei proeven doen, er was een rangschikking en de beste bijdragen werden uitgezonden in het dagelijkse kwartier van Piet, dat later door Jan Wauters van naam is veranderd in *Wat is er van de Sport?*

Geïnspireerd op het gedicht *Wachter wat is er van de Nacht?* van Isaac da Costa, heeft Jan me ooit verteld.

POLSPOEL: Dat waren waanzinnige proeven. Voor de finale werd je in het Flagey-gebouw in zo'n hok gezet, niet groter dan een telefooncel. Iedereen kreeg dezelfde opdracht: "Je zit op de wielervedstrijd van Roubaix en in afwachting van de aankomst van de koers is er een voetbalwedstrijd tussen AA Gent en Beerschot zaliger. De renners hebben de wind in de rug gehad en komen aan terwijl de match nog volop bezig is. In volle massasprint loopt er een hond over de piste

met als gevolg een massale valpartij. En op hetzelfde moment wordt er gescoord. GO!” En dan moest je beginnen lullen... Dat was echt iets voor Piet Theys, dat soort waanzinnige ideeën. Ik won die talentenjacht. Ivan Sonck werd tweede, voor Paul Claes, die later twee keer de Driejaarlijkse Staatsprijs heeft gewonnen. Aan die wedstrijd waren geen prijzen verbonden, behalve dat je af en toe mee mocht op reportage. Ik was toen nog student. Ik heb mijn studie afgemaakt omdat de boodschap thuis heel duidelijk was: “Als je wil stoppen en iets anders doen, doe maar, maar dan zul je dat wel zelf moeten betalen.” Al heb ik er een jaar langer over gedaan – mei '68 liet je niet zomaar aan je voorbij gaan.

Aan de universiteit heb ik Paul Goossens leren kennen, en Ludo Martens en Kris Merckx. Roland Duchâtelet (oprichter Vivant, nvda) zat in mijn jaar. Hij beweert dat hij bij Amada (Alle Macht Aan De Arbeiders, nvda) geweest is. Het kan aan mijn geheugen liggen, maar ik geloof daar niet veel van. Hij koketteert daar nu mee. Dat staat mooi als je miljardair bent.

Tijdens mijn studententijd verdiende ik via die sportverslagen wat bij. In de vakantie mocht ik af en toe iets meer doen. Zo ben ik er ingerold. Ik heb wel mijn stage afgemaakt, al was het duidelijk dat ik de stap naar de journalistiek zou zetten. Maar ik dacht: stel dat binnen een jaar of tien blijkt dat ik er geen talent voor heb... Ik deed in die tijd vlot achttien uur per dag in twee jobs, want ik had intussen een contract op de sportredactie van de radio. Na mijn stage ben ik fulltime journalist geworden. In 1975 slaagde ik voor het algemene journalistenexamen. Er waren 1500 kandidaten van wie er een vijftal mocht overblijven. Het uitspraakexamen werd door Karel Hemmerechts persoonlijk bewaakt. Ik had al wat ervaring en was langs de filter van Karel gepasseerd. Er was aan mijn Brabantse klankeken al flink wat geschaafd.

Toen ik geslaagd was, werd me gezegd dat ik de sport moest laten schieten. Ik ben in de rand toch altijd wat sport blijven doen. Mijn transfer van de sportredactie naar de televisie kwam me goed uit. Jan Wauters was een fantastische journalist, maar een moeilijke mens om mee samen te werken. Het botste vaak tussen ons. Even een zijstraatje: ik was uitgenodigd door wijlen mijn vriend Pol Van Den Driessche voor de Brugse derby en Jan en ik zaten toevallig samen op de tribune. Ik vertelde hem dat ik was gestopt met roken en het geld spaarde om naar het wereldkampioenschap in Zuid-Afrika te gaan. Jan zei, ik zal het nooit vergeten: "Dan moet je dringend eens langskomen, want in Zuid-Afrika ben ik wel een sociaal mens." Hij wist het dus zelf. Dat is de laatste keer dat ik hem gezien heb.

Ik heb een kleine twee jaar voor het algemene journaal gewerkt, waar ik werkelijk alles deed: binnenland, grote accidenten, buitenland. De binnenlandredactie was de Heilige Drievuldigheid: Jan Schodts, Jan Ceuleers en Jan Bauwens. Schodts is dan weggegaan om een van de zevenendertig hoofdredacteurs bij *Knack* te worden, maar is later teruggekeerd. Ik herinner me trouwens een grapje van Piet Piryns in de TTT van *Humo*. *Humo* had een voetbalploeg. De grap van Piryns was: "Onze volgende match spelen we tegen het team van alle hoofdredacteurs van *Knack*." Piet schreef altijd over die wedstrijden, die meer dienden om te zuipen achteraf, behalve voor Guy Mortier. Als er verloren werd, ging die kwaad naar huis. Ik heb zelf nog wat voor *Knack* geschreven. Ik was geen getalenteerd schrijver. Het kostte me veel moeite. Dat heeft zeker meegespeeld bij mijn keuze voor radio en tv. Ik ben een babbelaar. Ook als ik voor televisie stukken schreef, was dat spreektaal. Dat werkt goed. Je vertelt iets met zinnen en tussenzinnen die niet op hun poten stonden, de vervoegingen waren wel goed, maar... Als je letterlijk zou uitschrijven wat ik aan het vertellen ben, dan hangt dat met haken en ogen aaneen.

Dat belooft... Grapje. Waarom ben je bij de BRT weggegaan?

POLSPOEL: Het was een veelheid van factoren. Ik was ontredder uit Rwanda teruggekeerd, waar ik gruwelijke taferelen had meege maakt. De geur van lijken zat maanden later nog in mijn neus. Ik had privé-problemen en er waren strubbelingen met Kris Borms op de redactie. Ik was het niet eens met het beleid, vond dat er een gebrek aan dynamiek was. De voorbereiding van het programma *Térazake* waaraan ik werkte met Dirk Tieleman en Dirk Sterckx - wij zouden de drie presentatoren zijn - bleef in de steigers staan. Ook daar zaten we niet op dezelfde lijn. In een interview met *De Standaard* had ik bij mijn vertrek gezegd wat mij allemaal stoorde. Korte tijd daarna is Bert De Graeve gekomen. Die pakte uit met zijn *mission statement*, wat hij allemaal wou veranderen en ik dacht: "Verdomme, ik ben te vroeg weggegaan." Ik heb hem een brief geschreven, met dat interview in *De Standaard* erbij: "Kijk, dat is de kritiek die ik heb. Ik lees dat u een aantal dingen wil veranderen. Wel, ik ben beschikbaar. Ik kan en wil terugkomen." Hij belde me op met de volgende mededeling: "Meneer Polspoel, vriendelijk bedankt voor uw brief. Ik heb hem met veel aandacht gelezen, maar uit mijn professionele ervaring heb ik geleerd dat je iemand die vrijwillig weggaat bij een bedrijf nooit meer in dienst mag nemen. Goedemiddag nog." Ik kan vijf, zes namen noemen van mensen die hij wel weer heeft aangenomen, maar hij zal waarschijnlijk gedacht hebben: "Die ambetanterik laten we niet weer binnen." Enfin, dat is passé. Maar zo is het gegaan.